

Nr 168.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förberedande åtgärder för inrättande av en hovrätt för Västra Sverige; given Stockholms slott den 10 mars 1939.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. G. Westman.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FÖRSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations- och finansdepartementen anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman:

»Förut i dag har Kungl. Maj:t på min hemställan beslutat genom proposition förelägga riksdagen förslag till de lagändringar, vilka äro erforderliga för inrättande av en till Göteborg förlagd hovrätt, benämnd hovrätten för Västra Sverige, med ett domsområde omfattande Hallands, Göteborgs och

Bohus samt Älvsborgs län. Jag torde nu få upptaga vissa spörsmål om den nya hovrättens organisation samt de kostnader som betingas av hovrättens inrättande.

Enligt vad som inhämtats står någon redan befintlig byggnad i Göteborg, lämpad att inrymma ämbetslokaler för den nya hovrätten, icke till förfogande. En särskild byggnad måste sålunda uppföras för hovrättens räkning. Sedan frågan om inrättande av en hovrätt i Göteborg blivit aktuell, har staden till Kungl. Maj:t inkommit med erbjudande att i viss omfattning bidraga till kostnaderna för en dylik byggnad. Stadsfullmäktige hava sålunda den 23 februari 1939 beslutat, under förutsättning att statsmakterna beslöte om inrättande av en hovrätt i Göteborg samt förflyttning dit av Västerbygdens vattendomstol, förklara Göteborgs stad villig att *dels* för uppförande av en byggnad för nämnda domstolar med äganderätt till Kungl. Maj:t och kronan överlåta erforderligt område av 8 kvarteret Öresten i stadsdelen Lorensberg *dels ock* till gäldande av kostnaderna för ifrågasvarande byggnad lämna ett bidrag av 225,000 kronor.

Under hand har genom byggnadsstyrelsens utredningsbyrå inhämtats, att den erbjudna tomten lämpar sig för angivna ändamål. Kostnaderna för en byggnad, inrymmande lokaler för en hovrätt av den storlek varom här kan bliva fråga, torde enligt från byggnadsstyrelsen införskaffade upplysningar kunna beräknas till omkring 600,000 kronor.

Utöver förut angivna byggnadskostnader tillkomma vissa andra engångskostnader. Sålunda bör för hovrättens räkning beräknas för möbler, mattor, gardiner och armatur 70,000 kronor, för kassaskåp, skriv- och räknemaskiner samt annan lös materiel 10,000 kronor ävensom för juridisk och annan för hovrättens verksamhet erforderlig litteratur 15,000 kronor. Härtill kommer ersättning för personalens flyttingskostnader, vilka torde kunna beräknas till 20,000 kronor. Ifrågasvarande engångskostnader skulle sålunda, såvitt nu kan beräknas, belöpa sig till sammanlagt omkring 115,000 kronor.

För bedömande av de årliga kostnaderna torde grunddragen av den nya hovrättens organisation först böra angivas.

Hovrätten för Västra Sverige skall, såsom framgår av propositionen nr 167 med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 kap. 3 § rättegångsbalken, m. m., komma till stånd genom delning av Göta hovrätt. Sistnämnda hovrätt förfogar för *den dömande verksamheten* över — förutom presidenten — tjuvu ordinarie ledamöter (hovrättsråd). Hovrätten är organiserad på fyra divisioner om vardera fem ledamöter. Enligt den vid nyssnämnda proposition fogade tablån över de av hovrätterna genom slutligt utslag avgjorda mål åren 1929—1938 utgjorde medeltalet av Göta hovrätt under tioårsperioden avgjorda mål 1,856. Av dessa mål utgjorde 857 mål, som fullföljts från underrätter inom Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län eller sålunda de län, vilka äro avsedda att utgöra hovrättens för Västra Sverige domsområde. Återstående 999 mål utgjorde mål, fullföljda från övriga underdomstolar inom Göta hovrätts domsområde. Med ledning av dessa

siffror synes det vara berättigat antaga, att för den nya hovrättens behov erfordras åtminstone tio ordinarie ledamöter, vilka torde böra överföras från Göta hovrätts nuvarande personalstat. I viss utsträckning torde man jämväl få räkna med att den president, som bör stå i spetsen för hovrätten, kan hinna deltaga i den dömande verksamheten. Huruvida därutöver erfordras någon ytterligare dömande personal i form av extra ledamöter undandraget sig för närvarande bedömande. Det synes emellertid icke uteslutet, att inrättandet av en hovrätt i Göteborg kan föranleda en ökning av antalet från därvarande eller i denna landsända belägna underrätter fullföljda mål, vilket kan medföra behov av viss förstärkning av den nya hovrätten. Vad angår personalbehovet i den till Jönköping förlagda hovrätten torde man jämväl i denna hovrätt kunna räkna med att presidenten i viss utsträckning kan hinna att deltaga i hovrättens dömande verksamhet. Men därjämte torde man redan från början vara nödsakad att inrätta någon extra ledamotsbefattning i denna hovrätt.

I fråga om *den icke dömande personalen* synes uppdelningen av Göta hovrätt i två ungefär lika stora hovrätter böra föranleda en personalorganisation efter i viss mån andra grunder än som gälla för en hovrätt av den odelade hovrättens storlek. Å Göta hovrätts nuvarande stat äro för närvarande upptagna följande befattningshavare:

Tjänstemän	Lönegrad
1 sekreterare	B 27
1 advokatfiskal	B 24
1 aktuarie	B 22
4 fiskaler	B 22
2 notarier	B 22
1 förste expeditionsvakt	B 7
3 kanslibiträden	B 7
3 expeditionsvakter	B 5
3 kontorsbiträden	B 4
3 skrivbiträden	B 2.

Arbetsförhållandena inom de två nya hovrätterna, i den mån dessa förhållanden låta sig på förhand bedöma, synas föranleda till att å vardera hovrättens stat upptagas följande befattningshavare, hänförda till lönegrad i den nya löneplanen:

Tjänstemän	Lönegrad
1 sekreterare och advokatfiskal	A 26
1 aktuarie och arkivarie	A 22
1 förste expeditionsvakt	A 7
1 kanslibiträde	A 7
1 expeditionsvakt	A 5
3 kontorsbiträden	A 4.

Vad angår den extra ordinarie och extra personalen — d. v. s. fiskaler och fiskalsaspiranter — torde man böra utgå ifrån att den för den odelade hov-

rätten beräknade personalen kommer att delas ungefär lika mellan de två nya hovrätterna. Uteslutet är emellertid icke, att i samband med uppdelningen kan komma att föranledas anspråk på någon ökning av ifrågavarande arbetskraft i endera eller båda hovrätterna. Huru stor denna ökning kan beräknas bliva, låter sig för närvarande icke bedöma.

Till ordförandena och vice ordförandena i de båda hovrätterna böra naturligen utgå *särskilda arvoden* enligt hittills gällande grunder. I detta hänseende uppkommer icke någon kostnadsökning i anledning av uppdelningen.

Däremot måste *de årliga omkostnadsanslagen* i de två nya hovrätterna beräknas till belopp, som tillhoppa överstiga det i årets statsverksproposition upptagna anslaget till Göta hovrätt eller 17,600 kronor. För här avsedda ändamål synes för vardera hovrättens räkning böra beräknas 15,000 kronor.

Såsom av det föregående framgår, avser det av Göteborgs stad gjorda erbjudandet bidrag till en byggnad, inrymmande — förutom hovrätten för Västra Sverige — jämväl Västerbygdens vattendomstol. Med anledning härav finner jag lämpligt att i detta sammanhang upptaga frågan om vattendomstolens förläggning.

I proposition (nr 143) till 1938 års riksdag förordades på anförda skäl, att Västerbygdens vattendomstol skulle flyttas från sin nuvarande förläggningsort, Vänersborg, till Göteborg. Förslaget vann emellertid icke riksdagens bifall. I skrivelse (nr 268) till Kungl. Maj:t uttalade riksdagen, att det syntes tveksamt, huruvida en förflyttning av vattendomstolens kansli från Vänersborg till Göteborg borde vidtagas. Enligt riksdagens mening borde ett förnyat övervägande av denna fråga äga rum, sedan en närmare undersökning verkställts rörande de möjligheter, som i respektive städer erbjöde sig för ett rationellt tillgodoseende av domstolens lokalbehov, särskilt vad anginge arkivhandlingarnas förvarande. Riksdagen ansåge därför, att ifrågavarande kansli borde bibehållas vid sin nuvarande förläggning, till dess en omprövning kunde ske på grundval av det resultat, vartill berörda utredning kunde föranleda.

På grund av riksdagens skrivelse har jag låtit vattenrättsdomaren i Västerbygdens vattendomstol verkställa den i skrivelsen begärda utredningen, såvitt angår *Vänersborg*. Vattenrättsdomaren har med anledning härav i skrivelse den 2 december 1938 uppgivit, att några för inflyttning inom den närmaste framtiden för vattendomstolen passande lokaler med möjligheter till ett rationellt ordnande av domstolens arkivförhållanden icke stode till buds i Vänersborg. Däremot erbjöde sig en tillfredsställande lösning av lokalfrågan längre fram enligt ettdera av följande två alternativ. Det ena avsåg de lokaler, som för närvarande disponerades av lantmäterikontoret i länet men vilka skulle stå till förfogande därest lantmäterikontoret komme att inrymmas i en planerad statlig nybyggnad. Hyresvärden hade i detta fall utlovat en tidsenlig arkivinredning kostnadsfritt. Vid ett kontrakt på tio år kunde årshyran för lokalerna beräknas till 3,800 kronor, vari inginge ersättning för vatten och värme. Enligt det andra alternativet skulle vattendomstolen kunna inrymmas i en planerad nybyggnad för Älvsborgs läns

norra hushållningssällskap. Årshyran torde i detta fall böra beräknas till 6,000—7,000 kronor, beroende på kontraktstidens längd.

Utöver vad sålunda upplysts förtjänar omnämnas, att den av vattenrättsdomaren berörda statliga nybyggnaden, vilken är avsedd för länets lantmäterikontor med flera institutioner, torde kunna utökas jämväl med lokaler för vattendomstolen. Enligt vad under hand från byggnadsstyrelsens utredningsbyrå inhämtats skulle detta medföra en fördyring av de för ifrågavarande byggnad beräknade byggnadskostnaderna med 70,000—80,000 kronor.

Stadsfullmäktige i Vänersborg hava vidare enligt beslut den 6 mars 1939 — under förutsättning att Västerbygdens vattendomstols kansli under en tid av cirka 25 år räknade från den dag, då överenskommelse träffas, förbleve förlagt till Vänersborg — gjort staten följande alternativa anbud:

1. Den i kontrakt av den 25 oktober 1938 av Vänerborgs stad till staten erbjudna norra delen av tomten nr 1 i kvarteret Palmen överlåtes till staten utan den i kontraktet angivna särskilda flyttningskostnaden 20,000 kronor.

2. Den i samma kontrakt omförmälda tomten nr 1 i kvarteret Palmen överlåtes i sin helhet till staten utan den köpeskillning å 25,000 kronor, som staden betingat sig för södra delen av tomten, men mot åtnjutande av särskild gottgörelse för flyttningskostnaden 20,000 kronor.

3. Skulle nybyggnad för statens räkning icke uppföras i kvarteret Palmen nr 1, är staden villig att bevilja staten förmån till ett värde av 25,000 kronor.

Anmärkas bör att den tomt, varom i stadsfullmäktiges anbud är fråga, är den varå den för lantmäterikontoret m. m. planerade nybyggnaden är avsedd att uppföras.

Vad angår en förläggning av vattendomstolen till Göteborg torde lämpliga lokaler för vattendomstolen kunna anordnas i den för hovrätten avsedda byggnaden. Byggnadskostnaderna skulle enligt vad som under hand upplysts för sådant fall fördyras med omkring 80,000 kronor. Engångskostnaderna i anledning av en dylik förflyttning torde kunna antagas komma att uppgå till omkring 15,000 kronor.

I fråga om engångskostnaderna för inrättandet av den nya hovrätten i Göteborg torde jag i huvudsak få hänvisa till den i det föregående återgivna utredningen under framhållande, att dessa liksom övriga kostnadsberäkningar endast kunnat bliva preliminära.

Då någon lämplig staten tillhörig byggnad för närvarande icke står till förfogande, måste en sådan uppföras för hovrätten. Därvid synes det av Göteborgs stad gjorda erbjudandet om en tomt för ifrågavarande byggnadsföretag ävensom visst bidrag till byggnadskostnaderna böra antagas. Erbjudandet är emellertid, såsom tidigare nämnts, förenat med det villkoret att jämväl Västerbygdens vattendomstol förlägges till Göteborg. Till sistnämnda fråga återkommer jag i det följande.

Byggnadskostnaderna bliva givetvis beroende av den omfattning byggnaden erhåller. Detta sammanhänger med frågan huruvida vattendomstolen skall inrymmas i byggnaden.

Departements-
chefen.

Med fastställande av de närmare detaljerna i fråga om organisationen av de hovrätter, vilka skola uppstå genom nuvarande Göta hovrätts delning, torde även böra anstå till den riksdag, då stater för de nya hovrätterna skola antagas. Här må allenast framhållas, att uppdelningen sannolikt torde böra medföra vissa förändringar i fråga om den icke dömande personalen, innebärande att vissa å Göta hovrätts nuvarande personalstat upptagna befattningshavare skola indragas eller utbytas mot andra befattningshavare i de nya hovrätterna.

Beträffande grunderna för beräkningen av de årliga kostnaderna ber jag få hänvisa till vad i det föregående anförts.

I detta sammanhang finner jag frågan om förläggningen av Västerbygdens vattendomstol, vilken fråga vid föregående års riksdag icke vann sin lösning, lämpligen böra upptagas till förnyat övervägande.

Till en början må nämnas, att jag i enlighet med riksdagens önskan låtit verkställa en närmare undersökning rörande de möjligheter, som i Göteborg och Vänersborg erbjuda sig för ett rationellt tillgodoseende av vattendomstolens lokalbehov. Av vad i det föregående anförts framgår, att för ändamålet lämpliga lokaler genom de byggnadsföretag, som ifrågasatts, skulle kunna erhållas inom de närmaste åren lika väl i den ena som i den andra staden. Vid sådant förhållande torde i nu berörda hänseende ingendera staden äga företräde framför den andra.

I propositionen i ämnet till föregående års riksdag anslöt jag mig till den meningen, att Göteborg vore att föredraga såsom förläggningsort för Västerbygdens vattendomstol. Till grund för min ståndpunkt lågo i huvudsak följande skäl. Göteborg vore den ort inom domsområdet, där den rättssökande allmänheten hade den största tillgången till den för vattenmålen erforderliga juridiska och tekniska sakkunskapen. Ur den rättssökande allmänhetens synpunkt måste därför Göteborg anses äga ett avgjort företräde framför Vänersborg som förläggningsort. Den omständigheten att vattenmålen till övervägande del härrörde från det ena eller det andra vattenområdet inom domkretsen vore för allmänheten av mindre betydelse med hänsyn till att vattendomstolen i händelse av muntlig partsförhandling eller vittnesförhör i regel förlade sina sammanträden till den ort, där det vattendrag eller den anläggning, varom i målet vore fråga, vore belägen. Ur resekostnadssynpunkt vore det vidare med hänsyn till de båda städernas läge i förhållande till varandra av underordnad betydelse, huruvida vattendomstolen vore förlagd till Göteborg eller Vänersborg. Under nu angivna omständigheter torde det för vattendomstolens kvarblivande å dess nuvarande förläggningsort åberopade huvudskälet, eller att Vänersborg vore en geografiskt sett centralare belägen ort inom domsområdet än Göteborg, icke vara av avgörande betydelse.

Framhållas må vidare, att det givetvis erbjuder större möjligheter att med väl kvalificerade innehavare rekrytera de ordinarie befattningarna såsom vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer vid en vattendomstol, som är förlagd till Göteborg, än vid en vattendomstol i Vänersborg. Det torde även

vara avsevärt lättare att i Göteborg erhålla lämplig extra personal t. ex. amanuenser, som kunna vid behov tjänstgöra i vattendomstolen.

Om vattendomstolen flyttas till Göteborg och inrymmes i samma byggnad som hovrätten för Västra Sverige, skulle, bland andra, de fördelarna vinnas, att båda domstolarna kunde använda ett gemensamt bibliotek samt att samråd i juridiska frågor av gemensamt intresse lätt kunde komma till stånd mellan kolleger i de olika institutionerna.

Erinras må jämväl, att i de i den till föregående års riksdag avlämnade propositionen i ämnet återgivna yttrandena av, bland andra, Västerbygdens vattendomstol, vattenöverdomstolen samt västra avdelningen av Sveriges advokatsamfund uttalats den mening, att inom vattendomstolens domsområde Göteborg vore att anse såsom den lämpligaste förläggningssorten för vattendomstolens kansli.

Ehuru jag till fullo uppskattar och behjärtar det intresse, som från Vänersborgs stads sida visats för att i staden få behålla Västerbygdens vattendomstol, anser jag emellertid — i likhet med de nyss nämnda remissmyndigheter som haft att särskilt företräda judiciella synpunkter — att avgörande betydelse bör tillmätas den omständigheten, att ur rättsvårdens synpunkt övervägande skäl tala för att vattendomstolen bör förflyttas från Vänersborg till Göteborg. Den synes i så fall böra inrymmas i samma byggnad som hovrätten för Västra Sverige.

Ehuru den nya hovrätten icke är avsedd att träda i verksamhet under budgetåret 1939/1940 torde emellertid — därest det i propositionen nr 167 framlagda förslaget om inrättande av en hovrätt för Västra Sverige vinner riksdagens bifall — på sätt under punkt 20 i årets statsverksproposition för andra huvudtiteln angivits, för nästkommande budgetår böra anvisas ett reservationsanslag av 5,000 kronor för bekostande av vissa förberedande åtgärder för den nya hovrättens inrättande.»

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga förberedande åtgärder för inrättande under budgetåret 1941/1942 av en hovrätt för Västra Sverige i Göteborg;

dels ock till *vidtagande av förberedande åtgärder för inrättande av en hovrätt för Västra Sverige* för budgetåret 1939/1940 anvisa ett *reservationsanslag* av . . kronor 5,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.